

УПРАВЛІННЯ КООПЕРАТИВНИМИ ПРОЦЕСАМИ В АГРАРНОМУ БІЗНЕСІ

В. В. Вольська, к. е. н.

Житомирський національний агроекологічний університет

З'ясовано особливості управління розвитком кооперації в аграрному бізнесі. Визначено основні проблеми сучасного українського кооперативного руху. Запропоновано ряд заходів щодо підвищення ефективності діяльності кооперативних організацій.

Постановка проблеми. Світовий досвід розвитку кооперації підтверджує високу результативність її економічних і соціальних функцій. Вона широко використовує різні форми господарювання, активно підтримує аграрні підприємства, є основою формування і функціонування відповідних організаційно-правових структур вертикального та горизонтального типів. За рахунок спільного використання технічних, економічних, фінансових ресурсів окремих власників, кооперація робить виробництво масштабним і на основі спільної праці та поєднання зусиль і ресурсів всіх її учасників забезпечує досягнення спільної мети – мінімізувати витрати на виробництво продукції й одержати максимально можливий рівень рентабельності або норми прибутку. Усе це обумовлює об'єктивну необхідність її розвитку в аграрному секторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження показали, що в Україні кооперативний рух зародився майже 150 років тому. Для його розвитку було використано теоретичні основи та практичні рекомендації, що містилися в працях таких видатних мислителів, як Р. Оуен, Ш. Фур'є, Дж. Рассел, Н. Нельсон, Е. Вандервельде, А. Анциферов, М. Балін, П. Кропоткін, О. Чайнов та ін. Значний внесок у становлення та розвиток кооперації в Україні зробили українські вчені минулого, передусім М. Туган-Барановський, О. М. Анциферов, М. П. Баллін, Б. М. Мартос, К. О. Мацієвич, К. К. Пажитнов, С. М. Прокопович, а також сучасні вчені: М. В. Аліман, С. Г. Бабенко, В. В. Гончаренко, Ф. В. Горбонос, В. С. Жученко, В. В. Зіновчук, С. І. Іванюта, П. М. Леоненко, А. Г. Морозов, М. Й. Малік, О. М. Могильний, Л. В. Молдаван, П. Т. Саблук, А. А. Чухно та ін.

Мета і методика досліджень. Метою даної статті є обґрунтування напрямів розвитку кооперації та розробка рекомендацій щодо формування і функціонування кооперативів в аграрній сфері. Методологічною основою дослідження є принципи системного аналізу господарських процесів та фундаментальні положення економічної теорії.

Виклад основного матеріалу. Поштовхом для розвитку обслуговуючої кооперації в аграрному секторі економіки України стало прийняття в 1997 р. Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» [3]. Об'єктивно, це повинно було сприяти розбудові кооперативних структур, але кооперативні процеси так і не пустили глибоке коріння в систему економічних відносин на селі [1]. Причинами цього є відсутність допомоги аграрним підприємствам у створення кооперативів.

Аграрні підприємства постійно зіштовхуються з проблемами, які можна вирішити за допомогою кооперації. Однією із таких проблем є фінансування своєї діяльності. Покращення фінансового стану багато в чому залежить від одержання кредитів. Поки в аграріїв немає можливості отримати кредит через високі відсотки, невизначеність з питанням застави тощо. Сільське господарство потребує допомоги з боку держави через гарантування зниження відсотків за кредит, збільшення строку його повернення, тобто зробити умови отримання кредиту більш прийнятними.

Одним із шляхів вирішення проблеми кредитування аграрних підприємств є становлення кредитної кооперації, оскільки аграрії зможуть отримати кредити на вигідних умовах та за зниженими відсотками. Розвиток кредитної кооперації також надасть можливість аграрним підприємствам отримати позики під форвардні контракти та договори на сільськогосподарську продукцію. Головним призначенням кредитної системи на кооперативних засадах має бути економічне зміцнення аграрних підприємств, адаптація їх до ринкових умов.

З метою активізації участі сільгоспвиробників в обслуговуючих кооперативах, пропонуємо модель структуризації мотиваційних очікувань від кооперативного обслуговування діяльності аграрних підприємств. Сільськогосподарським підприємствам важко власними силами виходити на ринок, здійснювати високоефективне виробництво та переробку сільськогосподарської продукції, здійснювати маркетингову діяльність та реалізовувати продукцію на вигідних умовах, «вживати» в умовах жорсткої конкуренції, оскільки в основному вони представлені дрібними товаровиробниками. Мотивами створення аграріями таких кооперативів є складність самостійно вести господарство, недостатнє ресурсне та технічне забезпечення, відсутність спеціальної сільськогосподарської освіти.

Управління кооперативним рухом як спосіб підвищення ефективності функціонування аграрних підприємств необхідно піднести на державний рівень. Проте, створювати кооперативи повинні ті, кому вони в першу чергу потрібні, тобто самі аграрії. Держава повинна

забезпечити сприятливе середовище для розвитку кооперативних об'єднань шляхом мобілізації усіх зацікавлених сторін у кооперативному розвитку, надання фінансової підтримки кооперативам для створення матеріальної бази, підготовки кваліфікованих кадрів, які б виконували інформаційно-просвітницьку роботу.

Мотиваційною основою розвитку кооперації є протистояння експансії спекулятивно-посередницького бізнесу; отримання прибутку не лише від виробництва, але й від інших ланок маркетингового ланцюжка виробленої продукції [2, с. 284]. Отже, становлення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів дозволить керівникам аграрних підприємств отримати максимальний економічний ефект від участі в ринковій діяльності.

Необхідно зазначити, з метою підвищення ефективності свого функціонування, аграрні підприємства можуть здійснювати переробку та реалізацію продукції. Вирішити це питання можна шляхом укладання на вигідних умовах контрактів та постачання сировини переробним підприємствам. Відмітимо, у світі та в Європі у кооперативному секторі переробляється 40-90 % сільськогосподарської продукції [2, с. 282]. Отже, спонукальними мотивами кооперування аграріїв є отримання максимально економічного ефекту при переробці та збуті сільськогосподарської продукції. Переробні кооперативи допоможуть керівникам аграрних підприємств досягти вищих соціально-економічних результатів.

Слід відмітити, що важливе значення в удосконаленні діяльності аграрних кооперативів є їх співробітництво, що надасть змогу працювати на всю потужність: забезпечить надходження сировини до переробних кооперативів, готової сільськогосподарської продукції до торгівельної мережі, раціональне використання матеріально-технічної бази, створення джерела фінансування.

Висновки. Отже, кооперація надасть аграрним підприємствам змогу отримати зиск не тільки від виробництва, а й від подальших стадій руху продукції, бути рівноправними партнерами у ринкових відносинах. Участь в діяльності таких кооперативних організацій забезпечить аграріям вирішення економічних, технологічних, соціальних та інших проблем, що є основою підвищення ефективності господарств.

Список використаних джерел

1. Цимбал В. О. Проблеми розвитку обслуговуючої кооперації на селі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Agroin/2011_4-6/ZUMBAL.pdf

2. Малік М. Й. Кадровий потенціал аграрних підприємств: управлінський аспект / М. Й. Малік, О. Г. Шпикуляк. – К.: ННЦ “ІАЕ”, 2005. – 370 с.

3. Про сільськогосподарську кооперацію : Закон України від 17.07.1997 р. № 469/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>